

Le Concert Olympique

olv. Jan Caeyers

Beethovenmarathon

zo 8 dec 2019 / Grote podia / Blauwe zaal

16 uur / pauze 17.05 uur; 18.10 uur en 20.30 uur
einde 21.20 uur

inleiding Piet Van Bockstal / 15.15 uur / Blauwe foyer

2019-2020 ken uw klassiekers

Anima Eterna Brugge
olv. Jos van Immerseel
vr 27 sep 2019

Le Concert Olympique
olv. Jan Caeyers
zo 8 dec 2019

Chamber Orchestra of Europe
olv. Lorenza Borrani
do 6 feb 2020

Kammerorchester Basel
olv. Heinz Holliger
za 14 mrt 2020

Le Concert Olympique
olv. Jan Caeyers
za 25 apr 2020

teksten programmaboekje Jan Caeyers,
Piet Van Bockstal

coördinatie programmaboekje deSingel
D/2019/5.497/119

met eetgelegenheden in zowel Wandelgang (snacks) als in Grand café (voor wie mits reservering iets uitgebreider wil eten)

 Gelieve uw GSM uit te schakelen

De inleidingen kan u achteraf beluisteren via
desingel.be
Selecteer hiervoor voorstelling / concert /
tentoonstelling van uw keuze.

Concertvleugels Met bijzondere dank aan Ortwin
Moreau voor het stemmen en het onderhoud van de
concertvleugels van deSingel
Moreau Pianoservice / Kapucinessenstraat 32 / 2000
Antwerpen / +32 (0)486 83 63 98
moreau-pianoservice.be

Le Concert Olympique

Jan Caeyers muzikale leiding **Kristian Bezuidenhout** piano
Deborah Cachet sopraan **Werner Van Mechelen** bas

Beethovenmarathon

16 > 16.15 uur

feestrede door Jan Caeyers

16.15 > 17.05 uur

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Symfonie nr 39 in Es, KV543

32'

Adagio - Allegro

Andante con moto

Menuetto - Trio

Allegro

Joseph Haydn (1732-1809)

Aria 'Nun beut die Flur das frische Grün'

uit 'Die Schöpfung, HobXXI:2'

6'

Duet 'Holde Gattin, dir zur Seite'

uit 'Die Schöpfung, HobXXI:2'

8'

17.05 > 17.25 uur | PAUZE

17.25 > 18.10 uur

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Septet in Es, opus 20

44'

Adagio - Allegro con brio

Adagio cantabile

Tempo di Menuetto

Tema con variazioni: Andante

Scherzo: Allegro molto e vivace

Andante con moto alla marcia - Presto

18.10 > 19.30 uur | PAUZE

19.30 > 20.30 uur

Ludwig van Beethoven

Pianosonate in c, opus 12 'Pathétique'

19'

Grave - Allegro di molto e con brio

Adagio cantabile

Rondo: Allegro

Concerto voor piano en orkest nr 1 in C, opus 15

37'

Allegro con brio

Largo

Rondo. Allegro scherzando

20.30 > 20.50 uur | PAUZE

20.50 > 21.20 uur

Ludwig van Beethoven

Symfonie nr 1 in C, opus 21

29'

Adagio molto - Allegro con brio

Andante cantabile con moto

Menuetto (Allegro molto e vivace)

Adagio - Allegro molto e vivace

Dit concert wordt live uitgezonden door Klara.

Beethovens eerste Akademie op 2 april 1800

Toen Beethoven in november 1792 naar Wenen vertrok om er te gaan studeren bij Joseph Haydn, wist hij niet dat hij zijn geboortestad Bonn nooit meer zou terug zien. In eerste instantie werd - op voorspraak van Haydn - zijn Weens verblijf met een jaar verlengd, en toen hij in het najaar van 1794 wel wou terugkeren, werd dat onmogelijk gemaakt door de oorlog die in het Westen woedde. Beethoven werd op die manier verplicht om in de Oostenrijkse hoofdstad te blijven en om in deze moeilijke stad een muzikantencarrière uit te bouwen, wat hem overigens aardig lukte. Hij slaagde erin zich in de kortste tijd op te werken tot de top van de Weense muziekipiramide. Hij elektriseerde het publiek met zijn fantastische improvisaties aan de piano en was een veel gesolliciteerde klavierleraar. Voor een goed begrip: behoudens wat klachten over oorsuizingen en af en toe wat hoofdpijn, scheen op dat ogenblik niets erop te wijzen dat hij ten prooi zou vallen aan een fatale gehoorziekte die op termijn zijn leven én zijn carrière drastisch overhoop zou gooien.

Hoewel Beethoven zich in de Weense beginjaren vooral profileerde als klaviervirtuoos, is het fascinerend om te zien hoe hij ook als componist op de kaart werd gezet. Achteraf bekeken zijn we zelfs geneigd te zeggen dat dit vanuit marketing standpunt op een slimme manier is gebeurd. Het hele proces begon in 1795 toen Beethoven, hierin aangemoedigd en ondersteund door Lichnowsky, een nieuwe cyclus van pianotrio's op de markt bracht die het symbolisch zeer geladen 'Opusnummer 1' kreeg. Hiermee werd het duidelijke signaal van een 'doorstart' gegeven, alsof Beethoven zich afzette tegen alles wat hij voordien had gecomponeerd en het signaal gaf dat zijn muziek - en bij uitbreiding hijzelf - vanaf nu een andere status kreeg. Doordat Lichnowsky zijn hele Weense aristocratische achterban mobiliseerde om vooraf in te tekenen, was het financieel succes van het project niet alleen gegarandeerd, maar werd Beethovens imago als 'componist' gevestigd in de kringen die er het toe deden.

Van even groot belang waren de Strijkkwartetten opus 18, die Beethoven enkele jaren later componeerde in opdracht van Lobkowitz. Doordat hij maximaal gebruik kon maken van de faciliteiten die Lobkowitz hem bood om in zijn Palais

Affiche van de Akademie op 2 april 1800 © Beethovenhaus Bonn

aan de Augustinerplatz een proces van 'try and error' te doorlopen, kon Beethoven zijn compositorische vaardigheden aanscherpen. Maar minstens even belangrijk was het feit dat hij zijn reputatie als componist kon verstevigen door uit te blinken in een discipline die het klavier - Beethovens natuurlijke muzikale biotoop - oversteeg.

De tijd was nu rijp om een volgende stap te zetten: het schrijven van muziek voor orkest in de vorm van een pianoconcerto en een symfonie. In het verleden had Beethoven zich reeds op dit domein begeven: hij had een klavierconcerto gecomponeerd (het Pianoconcerto in Bes, het latere opus 19), maar dit werk droeg nog een duidelijk 'klassiek' stempel, én hij had enkele pogingen ondernomen om een Symfonie in C te schrijven, maar telkens zonder succes. Nu lagen de kaarten evenwel anders. Beethoven voelde zich niet alleen beter gewapend om zich op dit terrein te begeven, maar hij had ook het vertrouwen dat het hem zou lukken om te slagen in het moeilijkste gedeelte van de onderneming: ervoor te zorgen dat zijn werken ook uitgevoerd geraakten. Dat was in het Wenen van die tijd geen evidentie, bij het gebrek aan een goed georganiseerd concertleven. De enige mogelijkheid lag in het zelf organiseren van een zogenaamde Akademie - een concert voor eigen profijt én op eigen risico - in een van de grote theaters. Bij een dergelijke Akademie moest de componist/virtuoos instaan voor alles: het afhuren van de zaal, het krijgen van de noodzakelijke politievergunningen, het maken van reclame, het verkopen van de tickets én het samenbrengen van een min of meer valabel orkest. Dat Beethoven het aandurfde om een dergelijke kamikaze-onderneming aan te gaan, had alleen te maken met het feit dat hij de voorbije jaren zoveel goodwill en enthousiasme had weten op te wekken bij zijn aristocratische achterban, dat hij zeker kon zijn van een volle zaal.

Tijdens de Akademie van 2 april 1800 heeft Beethoven zich voor het eerst geprofileerd als componist en dirigent van orkestmuziek. Hij schotelde het publiek een uitgebreid programma voor, met naast werk van Mozart en Haydn - een statement dat zonder twijfel de wenkbrauwen deed fronsen bij vele tijdgenoten en collega's van Beethoven in Wenen - uitvoeringen van zijn Septet, het Eerste Pianoconcerto en de Eerste Symfonie. Tussendoor gaf hij nog een lange improvisatie aan het klavier ten beste. Behoudens wat gemor in de pers over bepaalde onverwachte ideeën en effecten, waren de reacties uitermate

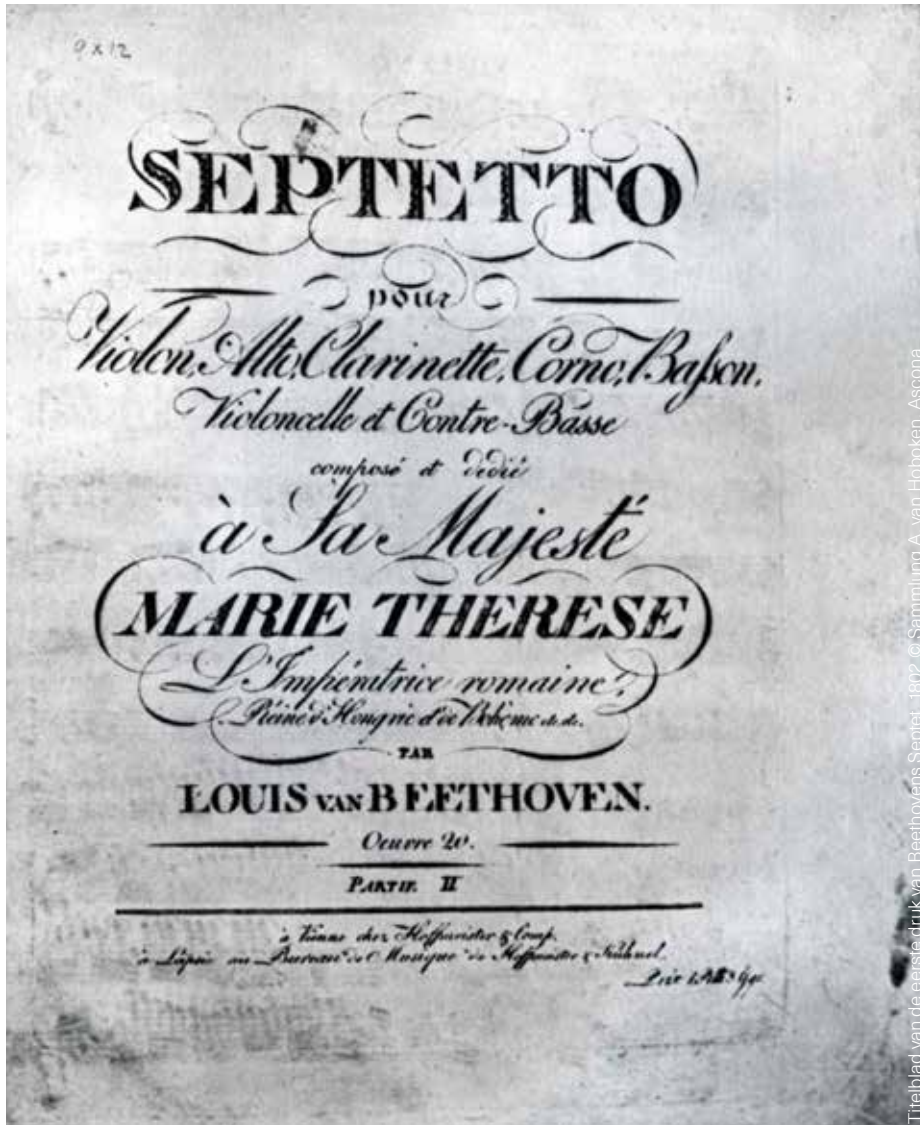
positief. Het publiek besepte dat er een nieuwe standaard werd gezet en dat een vedette was geboren. De mensen in de zaal konden evenwel nog niet vermoeden dat ze getuige waren van het begin van een sleutelmoment in Beethovens carrière, maar wellicht nog meer in de gehele muziekgeschiedenis.

Daarom vinden wij het bijzonder passend om tijdens de opening van het Beethovenjaar dit iconische concert - de start van Beethovens componistencarrière - te reconstrueren. De eerlijkheid gebiedt ons wel te zeggen dat wij verplicht waren om twee ingrepen te doen. Aangezien het onbekend is welke Mozart-symfonie toen op het programma stond, hebben wij omwille van de dramaturgie van de avond, ervoor geopteerd om de Symfonie nr 39 in Es te spelen. En omdat het onmogelijk is Beethovens improvisatie te reconstrueren, beginnen wij het avonddeel met een klaviersonate die ongeveer in dezelfde tijd het daglicht heeft gezien: de Klaviersonate nr 8 in c, opus 13, de zogenaamde 'Pathétique'.

Jan Caeyers

Beethovens Akademie 2 april 1800: “Een kunstzinnige, smaakvolle weelde aan vernieuwende ideeën.”

Of de zon scheen op 2 april 1800 in de keizerlijke stad Wenen kunnen we wellicht niet meer achterhalen: volgens weerstatistieken moet het rond de tien graden geweest zijn, een frisse lentedag en vooral een grote dag in de loopbaan van de nog vrij jonge Ludwig Van Beethoven. Wenen, het epicentrum van het Habsburgse keizerrijk was een welvarende stad. Keizer Jozef II had de voorbije decennia door middel van liberale hervormingen het lijfeigenschap afgeschaft maar ook de burgerij gesust door een verlichting van de financiële druk. Daarbij waren onder meer keizerlijke tuinen en gronden zoals het Prater en de Augarten publiek opengesteld waardoor deze al snel evolueerden naar geprefereerde pleisterplaatsen. Het Heilige Roomse Rijk waande zich nog onaantastbaar en de stad was één weelderig toneel van pralerige barokke kerken en paleizen waarin de adel met grote concerten en feesten elkaar de loef probeerde af te steken. Toch bezorgde het (her)uitbreken in 1788 van de oorlog tussen het Ottomaanse rijk en de Russen, geallieerd met Oostenrijk en daarin voortgestuwd door Jozef II, serieuze klappen aan de Weense economie. De lokale adel had de schrik op het lijf omwille van de oproeplicht: vele weerbare mannen werden opgeroepen naar het slagveld waardoor een echte kapitaalsvlucht ontstond naar het buitenland en investeren in cultuur in Wenen minder aantrekkelijk werd. (wat Beethoven dan weer in zijn orderboekje zou voelen) De gevolgen van de Franse revolutie in 1792 waren nog niet echt doorgedrongen en echte revoluties zouden pas decennia later plaatsvinden in Wenen. Ondertussen was Frans II als laatste gekozen keizer aangetreden: hij kreeg de twijfelachtige eer om de zwanezang van het Heilige Roomse rijk te begeleiden wat na de vijfde coalitieoorlog in 1809 ook realiteit zou worden: barre tijden braken toen aan in Europa onder impuls van de oorlogszuchtige en genadeloze Napoleon Bonaparte. In dit historische kader timmerde de ambitieuze Ludwig Van Beethoven gezwind aan zijn carrière en was de tijd rijp

Titelblad van de eerste druk van Beethovens Septet, 1802. © Sammlung A. van Hoboken, Ascona

voor een eerste **Akademie** (een soort showcase zoals men dat vandaag zou noemen) waarbij Beethoven zich niet alleen als pianist maar ook als componist wou voorstellen. Vele praktische besognes bij het organiseren van dit evenement dienden opgelost en als je alle diplomatieke bochten waarin Beethoven zich moest wringen bij elkaar optelde om een en ander te realiseren, kan je als hedendaagse toeschouwer alleen maar Bob Dylan tegenspreken met zijn 'The Times They Are a-Changin' ...

Van het huren van de zaal (het Burgtheater of het Kärntnertheater als enige valabale keuzes) over de keuzes van de uit te voeren werken in het zeer lange programma tot de nogal omstreden keuze van dirigent voor de orkestwerken (Wranitzky in plaats van de vaste dirigent Conti van het operaorkest) waren allemaal lastige klippen. Beethoven werd ook verplicht zelf de verkoop van de tickets voor het gebeuren te regelen bij hem thuis: de aankondiging in de Wiener Zeitung van de Akademie vermeldde dat de toegangskarten dienden gekocht en afgehaald bij Beethoven thuis op de Tiefer Graben nr 241 op de derde verdieping.

Hoe dan ook: op 2 april 1800 was het Koninklijk Burgtheater het decor voor een concert met het volgende programma:

- een grote symfonie van wijlen kapelmeester Mozart
- een aria uit 'Die Schöpfung' van de prinselijke kapelmeester Haydn
- een groot concerto voor de pianoforte, gespeeld én gecomponeerd door Ludwig Van Beethoven
- een septet voor vier strijkers en drie blazers, "braaf" en nederig (sic !) opgedragen aan hare majesteit de keizerin en gecomponeerd door Ludwig Van Beethoven
- een duet uit 'Die Schöpfung' van Haydn
- een improvisatie door de heer Van Beethoven op pianoforte
- een nieuwe grote symfonie voor volledig orkest gecomponeerd door Ludwig Van Beethoven.

Ongemeen interessant was de recensie die kort na het concert verscheen in de 'Allgemeine Musikalische Zeitung'. De journalist vond het gebeuren één van de interessantste in zijn genre in de laatste jaren. Volgens hem etaleerde het nieuwe pianoconcerto heel veel schoonheid, vooral in de eerste twee bewegingen, waarop hij vervolgens de goede smaak en emotie prees die uitstraalden van het septet. Tenslotte trof hem in de symfonie een kunstzinnige, smaak-

volle weelde aan vernieuwende ideeën.

Tot daar het positieve nieuws! In de symfonie vond hij het te pas en te onpas gebruik van de blaasinstrumenten meer klinken alsof het stuk voor een harmonieorkest geschreven was en verder kregen ook de musici van het orkest de wind van voor omwille van onaandachtig musiceren en zelfs geen acht slaan op de dirigent...(blijkbaar zijn de tijden echt nog niet veranderd!)

Er kunnen geen documenten of getuigenissen teruggevonden worden waaruit zou blijken welke symfonie van Mozart de Akademie opende. Men vermoedt dat het om de 40ste gaat, wellicht de bekendste symfonie van deze componist al was het maar om het briljante en energetische openingsthema van het eerste deel waarbij Mozart echt bijna letterlijk met de stormachtige deur in huis valt. Dat Beethoven enkel Haydn en Mozart programmeerde naast eigen werk in zijn eerste Akademie was eigenlijk ook al een statement van formaat: hij werd wellicht door vele (mindere en jalouse) tijdgenoten hierom verguisd als een pretentieuze nieuwkomer die eigenlijk nog alles te bewijzen had maar wie het blijkbaar niet aan lef ontbrak om zich dan maar direct te gaan meten met de allergrootste coryfeeën uit die tijd.

Zoals u kan lezen in de begeleidende tekst van Jan Caeyers opteert men voor de reconstructie van vandaag omwille van dramaturgische redenen niet voor de 40ste maar wel voor de **39ste Symfonie** van Wolfgang Amadeus **Mozart**. Over deze symfonie zijn al boeken geschreven en ook... films gemaakt. Dat Peter Shaffers filmscript voor Milos Formans 'Amadeus' een loopje met de waarheid neemt, is al lang geen geheim meer: Mozart in de laatste jaren van zijn leven voorgesteld als een verarmde en verguisde knettergekke componist werkte weliswaar uitstekend als ontroerend beeld in dit drama vol pathetiek maar strookt helemaal niet met onze kennis van vandaag.

Wolfgang en zijn vrouw Constanze leidden een relatief comfortabel leven in die tijd en de componist kreeg relatief vele opdrachten toegeschoven. Bij het uitbreken van de eerder aangehaalde Ottomaanse oorlog werd dat beduidend minder wat de inkomstenstroom ietwat deed opdrogen. Mozart dacht dat door een paar leningen aan te gaan de moeilijke financiële situatie vanzelf wel zou oplossen na het beëindigen van de oorlog. Heel waarschijnlijk had Mozart het bij het rechte eind en toen het verdrag van Sistova werd ondertekend in augustus 1791 leken de eerste

tekenen van economische beterschap inderdaad op komst. Alleen, en dat is natuurlijk geschiedenis, werd Mozart ziek in september 1791 en voor het einde van het jaar legde hij het loodje.

Het terugvallen van inkomsten moet ongetwijfeld zijn tol geëist hebben bij Mozart maar toch slaagde hij erin om in een tijdsspanne van ongeveer twee maand drie symfonieën te componeren die nu nog altijd tot het pantheon van de westerse muziek behoren: nrs 39 tot en met 41 (de Jupiter!) werden geschreven tussen juni en augustus 1788.

Echte instant meesterwerken werden ze echter niet. Het is trouwens zeer twijfelachtig of Mozart ze ooit hoorde in de weinige tijd die hem nog restte. In 1789 en 1790 dirigeerde hij uitvoeringen van symfonieën van zijn hand in Leipzig en Frankfurt en ook Salieri (ja, de zogezegde concurrent en moordenaar uit 'Amadeus') dirigeerde een Mozartsymfonie in 1791.

Heel waarschijnlijk zal hier wel ééntje van deze drie gefigureerd hebben maar zekerheid hieromtrent krijgen we wellicht nooit meer.

De drie symfonieën waren, om een understatement te gebruiken, hoogst uitzonderlijke werkstukken voor hun tijd. Ze waren (ongewoon) lang en boden een structurele complexiteit en experiment die men helemaal niet gewend was. De wijdverbreide praktijk in die tijd om vers geschreven muziek van blad te lezen tijdens concerten was bij deze schier onmogelijk en vroeg van het orkest en kapelmeester of dirigent een veel groter inlevingsvermogen en technisch meesterschap.

Uitzonderlijk was voor Mozart in de 39ste Symfonie zeker het weglaten van twee hobo's in de partituur en meer nog, ze te vervangen door 2 klarinetten. In het derde deel van de symfonie en meer bepaald in het trio, componeerde Mozart een Ländler, een Oostenrijkse energetische volksdans waarbij de eerste klarinet een eenvoudige en charmante melodie presenteert, daarbij begeleid door een borrelende en schuimende tweede klarinet in dolle arpeggio's.

Het volledige opzet van de Akademie doet bij ons vandaag wellicht de wenkbrauwen ietwat fronsen. Een symfonie afgewisseld met een aria uit het oratorium '**Die Schöpfung**' van **Joseph Haydn**, datzelfde oratorium even later in het programma nog vertegenwoordigd door een duet - na ondertussen al het Eerste Pianoconcerto van Beethoven

en zijn vers gecomponeerd Septet gehoord te hebben - het lijkt wel een beetje teveel van het goeie...nochtans was niks minder waar: drieënhalf uur muziek in één concert waren schering en inslag eind achttiende eeuw en dat de opbouw van de ganse Akademie ingenieus opgezet was, kon zelfs een muzikale leek gemakkelijk achterhalen. Bij het begin en het einde een grote symfonie, pal in het midden een omvangrijk kamermuziekwerk en tussen die stevige happen muziek een paar kleine hapjes zang met zorgvuldig gekozen solisten en natuurlijk een 'plat consistent' met Beethoven zelf als solist in een eigen geschreven pianoconcerto en vooral een set improvisaties (wie doet dat nu nog?) gaf in zijn totaliteit een uitgelezen maar vooral organisch degustatiemenu.

Het centrale werk in de Akademie was het **Septet opus 20**, geschreven in 1799-1800. Dit werk was het eindpunt van een lange reeks kamermuziekwerken waaronder vier pianotrio's, vijf werken voor strijktrio, een paar blaasoctetten en hobotrio's evenals de zes Strijkkwartetten opus 18. Beethoven droeg het werk ietwat opportunistisch op aan keizerin Maria Theresia, de gemalin van keizer Franz II en het was voor het 50 minuten durende stuk het begin van een triomftocht op de toenmalige Europese podia. In die mate zelfs dat Beethoven later in zijn leven, toen hij het stuk kotsbeu was, zou verklaard hebben dat hij het beter verbrand had na de eerste uitvoering. Een andere anekdote leert ons dat een mecenas na de première van Beethovens Achtste Symfonie er bij de componist op had aangedrongen voor een mooie som geld iets aangenamers te componeren dan het gewauwel van die symfonie, meer in de aantrekkelijke (en gemakkelijke?) stijl van het Septet bijvoorbeeld. Waarop Beethoven één van zijn legendarische woedeaanvallen kreeg.

Mindere goden zoals Louis Spohr en Johannes Nepomuk Hummel zouden eigen composities modelleren naar Beethovens Septet maar het is natuurlijk het briljante Octet van Franz Schubert dat wellicht nooit het daglicht zou gezien hebben zonder Beethovens Septet. Schubert was ongeveer dertig toen hij dit meesterwerk schreef, even oud als Beethoven bij het schrijven van zijn Septet. Men beweert dan ook wel eens dat de rijkdom en compositorische weelde die uitstralen van dat Octet gelijke tred hielden met Beethovens ontwikkeling na diens laatste worp (dat Septet dus) dat nog eerder kaderde in de

aangename en traditionele stijl van het einde van de achttiende eeuw.

Hoe dan ook was het componeren van deze hit een kolfje naar de hand van Beethoven. Veel tijd verspilde hij er niet aan maar het was tegelijkertijd intelligent geconcipieerd en hoewel gebaseerd op het klassieke divertimento (maar dan wel in zeer uitgebreide en ongewone 6-delige vorm) oversteeg het dit genre toch ruimschoots en geeft het hier en daar al aanleiding tot het symfonische gedachtegoed. De inventiviteit qua effecten maar vooral de melodische rijkdom van enkele thema's garandeerden het Septet daarenboven een grote carrière bij 'arrangeurs'. Ook Beethoven liet zich trouwens niet onbetuigd in het schaamteloos plukken uit zijn eigen repertorium bij deze compositie: zo is de derde beweging (de meest populaire wellicht van het ganse werk) een bewerking van het menuet uit de Pianosonate opus 49 nr 2 (een werk dat trouwens veel vroeger geschreven is dan zijn opusnummer suggereert). Het thema van de vierde beweging dat uitgewerkt wordt in een schitterende reeks variaties is dan weer één van die onvergetelijke melodieën die vele componisten in min of meer originele vorm gebruikten in nieuwe composities.

De creatie waarmee die eerste Akademie van Beethoven werd afgerond, sprak wellicht het meest tot de verbeelding. Zijn **Eerste Symfonie** kon direct gelden als een klaar en duidelijk statement waarvoor Beethoven nu eigenlijk stond op dat moment en vooral welke ongelooflijke inventiviteit we van hem in de daaropvolgende jaren nog te verwachten hadden.

Tot een vijftal jaar voor de eeuwwisseling had Beethoven zich 'braaf' aan het klassieke stramien van de opgroeiende componist gehouden waarbij hij vooral voor de 'gemakkelijkere' genres kamermuziek en pianosonates componeerde. De symfonische schaduw van zijn twee leermeesters Mozart en Haydn hing daarbij dreigend boven hem: deze twee titanen hadden immers het genre symfonie tot ongekende hoogtes gedreven.

Beethoven moest, willens nillens en helemaal parallel aan wat Johannes Brahms vele jaren later doormaakte bij het componeren van zijn Eerste Symfonie (de "Tiende van Beethoven"), doorheen zijn oedipale fase en zich 'bevrijd' componeren in een eerste symfonische pagina. Wat wellicht een zware opdracht was gezien de immense berg kwaliteitsvolle symfonieën die Haydn toen al afgeleverd

had (de man was ondertussen ook bezig aan zijn lucratieve Londense Symfonieën) en het waanzinnig knappe trio Symfonieën nrs 39-41 die Mozart had afgeleverd in het ampele tijdsbestek van drie maanden tijdens de zomer 1788.

Je zou van minder onder de indruk zijn en toch slaagde de 29-jarige componist erin met zijn Eerste Symfonie een werk af te leveren dat door zijn tijdgenoten onmiddellijk als een meesterwerk werd erkend, vol van originele en compositorische inventiviteit. Dat Beethoven hierbij zijn grote voorbeelden als inspiratiebron nam, is duidelijk en toch klinkt de symfonie als een originele en waardige afsluiter van de achttiende eeuw en tegelijkertijd een opener voor 'nieuwe tijden'.

Wat doe je immers met het lef waarmee hij zijn Eerste opent? Dat pregnante septiemakkoord in de blazers dat als een vloek in de kerk moet geklonken hebben of het feit dat hij van de blazers in het orkest echte solisten maakt die niet louter - zoals het toen nog altijd een beetje de gewoonte was - de strikerspartijen dienden te verdubbelen. Prachtige melodische thema's en bruggetjes en overgangen kwamen allemaal in handen van fluiten, hobo's en tutti quanti.

Van bij de Eerste Symfonie maakte Beethoven ook duidelijk dat hij het genre wou oprekken: dynamische contrasten werden veel duidelijker uitgespeeld en ook de meeste tempi waren ontzettend snel, zeker in de scherzi.

Nooit ontkende Beethoven zijn inspiratiebronnen: zo is het begin van het laatste deel met de herhaalde twijfelachtige opgang in de eerste violen een knipoog naar een innovatie doorgevoerd door de Mannheimer School: de zogenaamde 'Mannheimer raket'. Van deze grondleggers van het expressieve en dramatische orkestpalet (vooral dan de familie Stamitz) pikte Beethoven nog wel andere zaken: zo is het gebruik van een generale pauze (plotse stopzetting van alle klank en dan al even snel tutti en heel dynamisch opnieuw beginnen) zeker ook schatplichtig aan de Mannheimer School.

Hoe je dit prille symfonische wonder ook bekijkt of beluistert: steeds overheerst het gevoel dat het voor deze componist, op de drempel van zijn muzikale volwassenheid, een echte onafhankelijkheidsverklaring was als 'symfonicus'.

Piet Van Bockstal

Joseph Haydn

Aria en Duet uit 'Die Schöpfung, HobXXI:2'

teksten: Genesis, de Psalmen en 'Paradise Lost' van John Milton (1608-1674)

ARIA 'NUN BEUT DIE FLUR DAS FRISCHE GRÜN'

Nun beut die Flur das frische Grün
Dem Auge zur Ergötzung dar.
Den anmutsvollen Blick
Erhöht der Blumen sanfter Schmuck.
Hier duften Kräuter Balsam aus,
Hier sproßt den Wunden Heil.
Die Zweige krümmt der goldnen Früchte Last;
Hier wölbt der Hain zum kühlen Schirme sich,
Den steilen Berg bekrönt ein dichter Wald.

DUET 'HOLDE GATTIN, DIR ZUR SEITE'

Adam

Holde Gattin, dir zur Seite
Fließen sanft die Stunden hin.
Jeder Augenblick ist Wonne,
Keine Sorge trübet sie.

Eva

Teurer Gatte, dir zur Seite,
Schwimmt in Freuden mir das Herz.
Dir gewidmet ist mein Leben,
Deine Liebe sei mein Lohn.

Adam

Der tauende Morgen,
O wie ermuntert er!

Eva

Die Kühle des Abends,
O wie erquicket sie!

Adam

Wie labend ist
Der runden Früchte Saft!

Eva

Wie reizend ist
Der Blumen süßer Duft!

Adam

Doch ohne dich, was wäre mir--

Adam

Der Morgentau,

Eva

Der Abendhauch,

Adam

Der Früchte Saft,

Eva

Der Blumen Duft.

Eva & Adam

Mit dir erhöht sich jede Freude,
Mit dir genieß' ich doppelt sie,
Mit dir ist Seligkeit das Leben,
Dir sei es ganz geweiht!

Le Concert Olympique

muzikale leiding

Jan Caeyers

1ste viool

Friedemann Breuninger concertmeester

Nikita Akulov

Ludwine Beuckels

Alicia Berendse

Ludwig Dürichen

Atsuko Neriishi

Alexander Olschewski

Duru Seong

2de viool

Pieter Jansen

Anna Urpina

Cedric Allard

Femke Verstappen

Julia Glocke

Svenja van Driessche

Ilse Swijzen-Lauer

altviool

Florian Peelman

Lea Hennino

Amalija Kokeza

Gergely Kota

Muriel Razavi

cello

Franz Ortner

Johannes Burghoff

Mart Caeyers

Steven Caeyers

Agnieszka Kolodziej

contrabas

Josef Gilgenreiner

Matthias Botzet

Ronald Vitzthum

fluit

Anna Saha

Katelijne Franssens

hobo

Luk Nielandt

Dorien Schrooten

klarinet

Christian Hopfgartner

Manfred Stimez

fagot

Alain Cremers

Amiel Prouvost

hoorn

Michelle Perry

Catherine Eisele

trompet

Jonas van Hoeydonck

Sven Berkelmans

pauken

Koen Wilmaers

musici Septet in Es, opus 20

viool

Friedemann Breuninger

altviool

Florian Peelman

cello

Franz Ortner

contrabas

Josef Gilgenreiner

klarinet

Christian Hopfgartner

fagot

Amiel Prouvost

Franse hoorn

Michelle Perry

Le Concert Olympique

Het Belgische orkest Le Concert Olympique werd in 2010 opgericht door Jan Caeyers met een duidelijke missie: Beethoven en zijn tijdgenoten Haydn en Mozart spelen op het hoogste niveau, met de beste mensen en in de beste omstandigheden. De uitgediepte visie op de muziek van Beethoven, die Jan Caeyers formuleerde in zijn Beethovenbiografie (2009), wordt met dit orkest omgezet in een klinkende realiteit en een unieke concertbeleving. Le Concert Olympique brengt uitvoeringen van klassieke grootmeesters (Beethoven, Haydn, Mozart) die hoogstaand en meeslepend zijn van bekende en minder bekende composities in de zuiverste vorm. Zo werden in 2017 en 2018 de 'Missa Solemnis', de 'Missa in C' en het oratorium 'Christus am Ölberge' van Beethoven uitgevoerd in samenwerking met het gerenommeerde Arnold Schönberg Chor uit Wenen. Een vijftigtal musici uit heel Europa vormt een muzikale familie die zich verbonden weet door de gedeelde passie om de muziek van Beethoven en zijn tijdgenoten met een specifieke artistieke en historische visie uit te voeren in een hedendaagse en frisse speelstijl. Dit heeft geleid tot een 20-tal producties met concerten in prestigieuze concertzalen in heel Europa (Brussel, Amsterdam, Wenen, Berlijn, Bonn, Innsbruck, Ludwigsburg, Baden-Baden). Het speerpunt van de programmatie is Beethoven in de breedte en in de diepte. Le Concert Olympique laat niet alleen zijn composities weerklinken maar investeert ook in wetenschappelijk onderzoek, literatuur, films, lezingen en gastcolleges. Le Concert Olympique is

uitgegroeid tot een community met fans van het eerste uur, een gedreven team, talentvolle muzikanten, trouwe sponsors en mecenasen. Ook het Vlaamse ministerie van Cultuur en de KU Leuven steunen op structurele wijze. Samen zijn we ervan overtuigd dat Le Concert Olympique een vooraanstaande en innovatieve rol kan spelen in 2020, het jubileumjaar van Beethoven waarin wereldwijd zijn 250ste verjaardag gevierd zal worden. Maar ook na 2020 zal het orkest muzikale bakens verzetten en het Europees erfgoed van Beethoven, Haydn en Mozart beschermen, bestuderen en laten weerklinken. Le Concert Olympique staat symbool voor de zoektocht naar vernieuwing en innovatie binnen de context van traditie.

leconcertolympique.eu

met dank aan

Deze productie kwam tot stand met de steun van de Tax Shelter maatregel van de Belgische Federale Overheid.

Jan Caeyers

Jan Caeyers is dirigent en musicoloog. Hij leefde, studeerde en werkte vele jaren in Wenen. Van 1993 tot 1997 was hij in die stad ook assistent van Claudio Abbado bij het Gustav Mahler Jugend Orchester. Bij die gelegenheid werkte hij ook nauw samen met Bernard Haitink en Pierre Boulez. Tot 2003 was hij directeur van de Beethoven Academie, een orkest waarmee hij jarenlang 'artiest in residentie' was in deSingel te Antwerpen en waarmee hij concerten gaf in de belangrijkste concertzalen van Europa: het Musikverein te Wenen, het Mozarteum te Salzburg, het Concertgebouw in Amsterdam, het Cité de la Musique in Parijs, het Auditorio Nacional in Madrid, enz. Daarnaast was Jan Caeyers als freelance dirigent actief aan de Opera van Stuttgart en bij orkesten in Berlijn, Parijs, Madrid, Barcelona, Granada, Firenze en Praag en bij de Filharmonie in Vlaanderen. Hij dirigeerde ook Europese topkoren zoals het Arnold Schönberg Chor in Wenen en het Nederlands Kamerkoor. Sedert 1995 is Jan Caeyers professor musicologie verbonden aan de Katholieke Universiteit in Leuven. Zijn jarenlange research en expertise rond de componist Beethoven heeft Jan Caeyers geïnspireerd om een spraakmakende biografie te schrijven. Dit resulteerde in het lijvige boek 'Beethoven. Een biografie', in 2009 gepubliceerd bij De Bezige Bij. Deze Beethovenbiografie werd unaniem geloofd, kent hoge verkoopcijfers en is ondertussen aan de negende druk toe. Bij C.H. Beck in München verscheen een Duitse vertaling die meteen een bestseller werd. Intussen wordt er gewerkt aan

een Engelse vertaling die in 2020, het jaar waarin wereldwijd Beethovens 250ste verjaardag gevierd wordt, gepubliceerd zal worden. In 2016 is Jan Caeyers aangesteld als curator bij de Stichting Beethoven-Haus die het Beethovenjaar 2020 in Duitsland coördineert. In mei 2017 was Caeyers gast spreker op het Chelsea Music Festival in New York en in 2018 bracht hij in Brussel een muzikale theatermonoloog over het leven van Beethoven. Jan Caeyers is een veelgevraagd spreker voor lezingen, gastcolleges en tv-documentaires over Beethoven.

Kristian Bezuidenhout

Kristian Bezuidenhout, geboren in 1979 te Zuid-Afrika, studeerde vanaf zijn tiende aan de Eastman School of Music in Australië bij Reek Penners (piano), Malcolm Bilson (fortepiano) en Arthur Haas (klavecimbel). Op zijn 21ste won hij de Eerste én Publieksprijs op de Internationale Fortepiano Competitie in Brugge 2001. In 2007 won Kristian de Erwin Bodky Prize. Ondertussen is Bezuidenhout een van de meest gevraagde bespelers van fortepiano en klavecimbel en speelt hij regelmatig met oudemuziekspecialisten als Frans Brüggen, John Eliot Gardiner, Philippe Herreweghe, Trevor Pinnock, Ton Koopman en Christopher Hogwood. Hij is regelmatig te horen op festivals voor oude muziek en is benoemd tot artistiek directeur van het Freiburger Barockorchester voor drie jaar vanaf het seizoen 2017-18. Bezuidenhout is regelmatig te gast bij vooraanstaande orkesten als het Orchestre des Champs-Élysées, het Koninklijk Concertgebouworkest, het Concerto Köln, het Chamber Orchestra of

Europe en het Radio Filharmonisch Orkest. Vaak neemt hij daarbij ook de taak op van dirigent. Tot zijn recitalpartners behoren Pieter Wispelwey, Daniel Hope, Petra Müllejans, Viktoria Mullova, Malcolm Bilson, Carolyn Sampson, Mark Padmore, Jean-Guihen Queyras, Isabelle Faust, Alina Ibragimova, Rachel Podger, ea. Sinds 2009 neemt Bezuidenhout op voor Harmonia Mundi. Zo verzilverde hij het volledige klavierrepertoire van Mozart, waarvoor hij onder andere een Diapason d'Or de L'année kreeg en de Preis der Deutschen Schallplattenkritik. Met Petra Müllejans nam hij de Violonsonates van Mozart op, met het Freiburger Barockorchester de Concerti van Mendelssohn en met Mark Padmore liederen van Beethoven, Haydn, Mozart en Schumann. Zijn opname van Beethovens Violonsonates met Viktoria Mullova (voor ONYX) won een ICMA en een ECHO Klassik voor beste kamermuziekalbum van 2011. In 2013 won Bezuidenhout een ECHO Klassik voor Concerto Recording of the Year voor zijn Concerti van Mozart met het Freiburger Barockorchester. Ook werd hij dat jaar door Gramophone Magazine genomineerd voor Artiest van het Jaar.

kristianbezuidenhout.com

Deborah Cachet

De Belgische sopraan Deborah Cachet studeerde aan het Lemmensinstituut bij Gerda Lombaerts en Dina Grossberger waarna ze haar studie vervolgde aan het Conservatorium van Amsterdam bij Sasja Hunnago. Ze volgde verschillende masterclasses bij Udo Reinemann, Emma Kirkby, Margreet Honig, Ira Siff, Raúl Giménez,

Timothy Nelson, Jeannette Fischer, Maarten Koningsberger, Annie Franz en Margarida Natividade. Momenteel werkt Deborah aan haar vocale techniek met Rosemary Joshua. Cachet won de eerste prijs van de jury in het Concours International de Chant Baroque de Froville (Frankrijk, 2015) en in 2013 won ze zowel de eerste prijs van de jury als de publieksprijs in de wedstrijd New Tenuto georganiseerd door het Orkest der Lage Landen. In augustus 2017 was Deborah finaliste in de 8th International Singing Competition for Baroque Opera Pietro Antonio Cesti in Innsbruck. Cachet zal deel uitmaken van de 9e editie van Le Jardin des Voix, het programma voor jonge musici van Les Arts Florissants. Ze zal de rol van Arminda op zich nemen in 'La Finta Giardiniera' (Mozart) gedirigeerd door William Christie en Paul Agnew. Recent zong ze de rol van La Statue in de barokopera 'Pygmalion' van Rameau met Paul Agnew en Akademie für Alte Musik Berlin, de rollen van Dido en Didon in Purcells 'Dido and Aeneas' en Desmarests 'Didon et Énée' in een Europese tournee in het kader van de Académie Baroque d'Ambronay gedirigeerd door Paul Agnew, de rollen van Déjanire en La Lune in 'Le Ballet Royal de la Nuit' gedirigeerd door Sébastien Daucé in de operahuizen van Caen, Versailles en Dijon. Ze zong Helena in 'A Midsummer Night's Dream' (Britten) in de Opera van Tours gedirigeerd door Benjamin Pionnier, als Procri, Ninfa en Musa in 'Gli amori d'Apollo e di Dafne' (Cavalli) in het festival voor oude muziek in Innsbruck en was te horen als Alphise in een concertversie van 'Les Boréades' (Rameau) in het festival voor oude

muziek Utrecht met Vaclav Luks en zijn Collegium 1704. Als soliste werkte Cachet reeds samen met ensembles als Pygmalion, Akademie für Alte Musik Berlin, Correspondances, Le Poème Harmonique, Scherzi Musicali, L'Achéron en Clematis. Ze is te horen op verschillende cd-opnames, oa. op de cd 'Breve e la vita Nostra' met Le Poème Harmonique olv. Vincent Dumestre.

Werner Van Mechelen

De Belgische bas-bariton Werner Van Mechelen behoort zowel in de operawereld, alsook als concert- en liedzanger internationaal tot één van de belangrijkste zangers in zijn stembak. Zijn debuut in 2017 in de rol van Klingsor in de 'Parsifal'-productie van de Bayreuther Festspiele vormt een absoluut hoogtepunt uit zijn recente loopbaan. Tevens was hij te horen als Alberich in 'Der Ring des Nibelungen' bij de Deutsche Oper Berlin en de Staatsoper Hamburg en in 'Siegfried' bij de Tiroler Festspiele, als Wolfram in 'Tannhäuser' aan het Saarländische Staatstheater Saarbrücken en als Heerrufer in 'Lohengrin' in de Munt. Andere recente engagements leidden hem naar de Komische Oper Berlin als Pandolphe in 'Cendrillon' (Massenet) en de Hamburgische Staatsoper als Don Pizarro in 'Fidelio' (Beethoven). In 2019 werd Werner Van Mechelen door de NDR Hamburg uitgenodigd om er olv. Alan Gilbert in de Elbphilharmonie Hamburg de hoofdrol in Ligeti's 'Le grand macabre' te zingen. Het operarepertoire van Werner Van Mechelen gaat van barokpartijen, via Mozartrollen zoals Conte Almaviva, Figaro, Don Alfonso, Don Giovanni,

Leporello en Papageno, langs Duits en Italiaans repertoire, zoals Puccini's Marcello, Scarpia, Michele en Gianni Schicchi en Verdi's Ford en Amonasro, tot het moderne repertoire met onder meer 'Wozzeck' naast talloze wereldcreaties. Werner Van Mechelen heeft een intensieve samenwerking met de Belgische en Nederlandse operahuizen: in de Munt vertolkte hij Wozzeck, Nekrotzar, Sancho Pansa, Chambellan (Boesmanns/'Yvonne') en le Fils aîné (Boesmanns/'Au monde'), in de Vlaamse Opera onder andere Besenbinder, Ford, Amonasro, Geisterbote en Amfortas, en in de Nederlandse Opera Varlaam, Tierbändiger/Athlet en Alberich. Werner Van Mechelen zong onder de leiding van grote dirigenten als Hartmut Haenchen, Sigiswald Kuijken, Ton Koopman, Antonio Pappano, Marc Minkowski, Bernhard Kontarsky, Patrick Davin, Jeffrey Tate, Silvio Varviso, Franck Ollu, Stefan Soltesz, Gustav Kuhn, Alexander Joel, Donald Runnicles, Eliahu Inbal, Kent Nagano, Alain Altinoglu en Jaap van Zweden en met vele gerenommeerde regisseurs, als Laurent Pelly, Oliver Py, Jean-Louis Grinda, Damiano Michieletto, Georges Delnon, Guy Joosten, Mariame Clément, Ivo van Hove, Uwe Eric Laufenberg, Robert Carsen, Tatjana Gürbaca, Pierre Audi, Götz Friedrich, Lorenzo Fioroni, David Freeman en Joël Pommerat. Het liedrepertoire van Van Mechelen bevat de belangrijke cycli van Schubert, Schumann en Brahms naast vele werken buiten het gangbare repertoire. Werner Van Mechelen werkte reeds samen met pianisten als Jozef de Beenhouwer, Lucas Blondeel en Eric Schneider.

wernervanmechelen.eu

Meer Beethoven in deSingel

Beethoven Integrale Kamermuziek

Mocht u nog niet weten dat het in 2020 250 jaar geleden is dat Beethoven werd geboren, woont u vast op een andere planeet. Voor het derde seizoen op rij zetten Isabelle Faust, Jean-Guihen Queyras en Alexander Melnikov hun intergalactische integrale van de kamermuziek met piano verder. Daarnaast starten we met het eerste deel van de integrale strijkkwartetten van Beethoven, uitgevoerd door de beste jonge strijkkwartetten van het moment. En we vergeten ook de strijktrio's niet.

De Nederlandse musicoloog Leo Samama maakt u wegwijs in Beethovens rijke oeuvre van strijkkwartetten in zes diepgravende lessen.

Isabelle Faust viool
Jean-Guihen Queyras cello
Alexander Melnikov piano

Ludwig van Beethoven
Pianotrio in Bes, opus 11
'Gassenhauertrio'
Variationen über Wenzel Müllers Lied
'Ich bin der Schneider Kakadu', opus 121a
Pianotrio in Bes, opus 97
'Erzherzog-Trio'

do 9 jan 2020
20 uur / Blauwe zaal
€ 32, 27 (basis) / € 27, 22 (-25/65+)
€ 10 (-19 jaar) / gratis inleiding Klaas Coulembier / 19.15 uur / Blauwe foyer

Novus String Quartet

Ludwig van Beethoven
Strijkkwartet in A, opus 18 nr 5
Strijkkwartet in f, opus 95 'Quartetto serioso'
Strijkkwartet in Es, opus 127

vr 24 jan 2020
20 uur / Blauwe zaal
€ 27, 22 (basis) / € 22, 17 (-25/65+)
€ 10 (-19 jaar) / gratis inleiding Tim De Backer / 19.15 uur / Blauwe foyer

Daniel Sepec viool
Tabea Zimmermann altviool
Jean-Guihen Queyras cello

Ludwig van Beethoven
Strijktrio in Es, opus 3
Strijktrio in D, opus 9 nr 2
Strijktrio in c, opus 9 nr 3

vr 6 mrt 2020
20 uur / Blauwe zaal
€ 32, 27 (basis) / € 27, 22 (-25/65+)
€ 10 (-19 jaar) / gratis inleiding Klaas Coulembier / 19.15 uur / Blauwe foyer

Quatuor Van Kuijk

Ludwig van Beethoven
Strijkkwartet in D, opus 18 nr 3
Strijkkwartet in F, opus 135
Strijkkwartet in C, opus 59 nr 3

do 19 mrt 2020
20 uur / Blauwe zaal
€ 27, 22 (basis) / € 22, 17 (-25/65+)
€ 10 (-19 jaar) / gratis inleiding Klaas Coulembier / 19.15 uur / Blauwe foyer

Alexander Melnikov piano **Teunis van der Zwart** hoorn **Marcel Ponsele** hobo **Lorenzo Coppola** klarinet **Javier Zafra** fagot

Ludwig van Beethoven
Sonate voor piano en hoorn in F, opus 17
Kwintet voor piano en blazers in Es, opus 16

Wolfgang Amadeus Mozart
Rondo in a voor piano solo, KV511
Kwintet voor piano en blazers in Es, KV452

za 7 mrt 2020
20 uur / Blauwe zaal
€ 32, 27 (basis) / € 27, 22 (-25/65+)
€ 10 (-19 jaar) / gratis inleiding Bernard De Graef / 19.15 uur / Blauwe foyer

Calidore String Quartet

Ludwig van Beethoven
Strijkkwartet nr 4 in c, opus 18 nr 4
Strijkkwartet nr 10 in Es, opus 74
'Harfenquartett'
Strijkkwartet nr 13 in Bes, opus 130

wo 27 mei 2020
20 uur / Blauwe zaal
€ 27, 22 (basis) / € 22, 17 (-25/65+)
€ 10 (-19 jaar) / gratis inleiding Bernard De Graef / 19.15 uur / Blauwe foyer

Cursus 'De strijkkwartetten van Beethoven'

Naar aanleiding van de 250ste verjaardag van Beethoven, starten we dit seizoen met het eerste deel van de integrale strijkkwartetten. Reden te over om er een cursus aan te koppelen. De Nederlandse musicoloog Leo Samama, auteur van het recent verschenen boek 'Het Strijkkwartet', wijdt u in in het rijke kwartetoeuvre van de Weense meester. Van de vroege kwartetten, nog in de geest van Haydn en Mozart, over de middenperiode (opus 59, 74 en 95) tot de vijf late kwartetten. Tijdens zes boeiende lessen analyseert Samama op bevattelijke wijze hoe Beethovens kwartetten met de jaren complexer en gewaagder werden in het gebruik van bruuske contrasten, dramatiek en dissonanten - alles in functie van expressiviteit. Daarnaast worden de sociale en culturele achtergronden van de kwartetten ook uitgebreid onder de loep genomen. Een cursus voor kenners én liefhebbers!

docent **Leo Samama**
organisatie **deSingel**
6 lessen op zaterdag

za 8, 15, 22 feb, 14, 21, 28 mrt 2020
Vergaderzaal / 10 tot 13 uur

cursus + boek
'Het Strijkkwartet' van Leo Samama

€ 90 (basis) / € 77 (-25/65+)
inschrijven tot ma 3 feb 2020

desingel.be
T +32 (0)3 248 28 28
Desguinlei 25
B-2018 Antwerpen

deSingel is een kunstinstelling van de Vlaamse Overheid

mediasponsors